

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
27 Novembre st. v.
9 Decembre st. n.

Ese in fie-care duminica.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 48.

ANUL XIX.
1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

De pe-un vérf...

De pe-un vérf innalt de munte coboriam incet la vale,
Singură in a mea cale,
Singură cu gândul meu,
Și la vremi de farmec pline, vremi ce astăzi nu mai sânt,
Se ducea tristul meu gând,
Se ducea fără să vreu.

Și-mi treceau prin minte tóte fericirile visate
Și in lume neaflate,
Și mereu tot coborind,
Lângă-o apă recoroasă ce venia de sus din munte,
Pe o margine de punte,
M'am oprit amar oftând.

Murmurá incet și dulce apa cu-ale sale unde,
Care 'n suflet te pătrunde
Cu-a lor melancolic glas;
Ér o pasere străină peste valurile line
Ale apei cristaline
Naintá câte un pas.

Ș-atát unda cea curată, cât și paserea pribégă,
Ce-mi erá atát de dragă,
Eu din mers le-aș fi oprit.
Și 'n acel minut de pace la iubirea ta trecută,
In cenușă prefăcută,
De odată m'am gândit.

Alunci paserea pribégă cu aripele intinse
Valul apelor atinse
Și 'n vënduh s'a dus in sbor,
Ér de sus pornind cascada până 'n văile adânci
S'a rostogolit pe stânci,
Șovoidn ingrozitor.

Veronica Miclo.

Stefan Rareș.

— Dramă istorică in 4 acte și 10 tablouri. —

(Urmare.)

MOȚOC : Și ce siguranță mai vrei, când mare parte, din oștire este in mâna dumatiale și când paza Măriei Sale îți este incredințată?! Cât pentru hatmanul Tri-fan și marele vornic...

JOLDEA : Fôrte frumos! Lucru la care nu me aș-teptam. Mărirea in sfârșit. Dar e peste puțință.

MOȚOC : Joldea, gândesce-te bine! Este tronul Moldovii...

JOLDEA : Dar voi o sciți, mi se pare, că acum sânt cumnatul lui vodă.

MOȚOC : O scim. I vei fi cumnat și când nu va mai fi el. Aceea ce ai câștigat odată, nu se pôte perde.

JOLDEA : Veți aci e greutatea.

MOȚOC : Nici o greutate.

JOLDEA : Ce va dice Rocsandra, iubita mea, când va aflá, că am uneltit căderea fratelui seu?!

MOȚOC : Vom câtá a face lucrurile cu iscusință. Se pôte să uneltesci și fără să fii cređut de uneltitor. Vei sta la o parte cu mâinile 'n sin și noi vom lucrá. In urmă te vei preface, că îți pare réu. Acésta n'o scieai. Mai puțin pázitori la palat séu nici unul când vom voi noi să intrăm : étá tot ce-ți cerem!

JOLDEA : Boeri! este de prisos ori ce 'ncercare. Nu voi să perd pe Rocsandra, ca sé câștig domnia.

MOȚOC : Spátare, ai privilegiul ca sé faci Moldova fericită. (*Vrancea intrá.*)

SCENA IV.

MOȚOC, JOLDEA, ISTRATE, VRANCEA.

VRANCEA : Aveam ceva de vorbit cu spátarul Joldea.

JOLDEA : Aice sânt.

VRANCEA : Intre patru ochi, decá se pôte.

ISTRATE incet : Mi se pare c'am făcut greșelá.

MOȚOC incet : Și mie mi se pare c'am făcut iz-bândá.

ISTRATE incet : Joldea este slab de fire; când așa, când așa.

MOȚOC incet : Toemai așa om ne trebuesce.

ISTRATE incet : Noi vrem să-l facem Domn și mi-i témă să nu ne dea de gát.

MOȚOC incet : Nu mai cred eu acum. Domnia...

JOLDEA către Vrancea : Decá acésta îți-i vestea, poți vorbi tare.

MOȚOC : Ce este?

JOLDEA : Să spue acest om!

VRANCEA : Să vedeți, boeri Dv., fiind că socotesc că sânteti prieteni cu spátarul și totd'odatá să fiți și mai prieteni Moldovii decât lui vodă, să ve sun! Poporul din Suceva șoptesce despre derimarea lui Stefan vodă și se vorbesce in acelaș timp, că cel mai bun de pus Domn in loc ar fi spátarul Joldea; am venit și eu ca să-l insciințez despre acésta.

ISTRATE : Sciți bine acésta?

VRANCEA : Uite, după cum ve ved, că dór nu mi-o fi plătit nimeni ca sã minț.

MOȚOC : Prã bine. Sã trãescã Sucãva !

ISTRATE incet lui Joldea : Acum n'ai ce mai țice, spãtare. Moldova te voesce și dta sã nu vrei . . .

MOȚOC lui Vrancea : Cine te-a trimis aici ?

VRANCEA : Ion.

MOȚOC : Fii sãnãtos ! Esti romãn verde. Ți sã trãescã Moldova !

VRANCEA : Acãsta am țis-o totdeuna. Dar boerii ce țic ? Voesc ?

MOȚOC : Toți pãnã la unul.

ISTRATE tare : Ba sã nu faci una ca acãsta, spãtare ! Fii Domn, dupã cum voim noi și vom fi ai Mãriei Tale . . . Ètã cã nu primesce . . . Ce țici tu ?

VRANCEA : Nu primesci, mãrite spãtare, nu primesci domnia Moldovii ? Nu voesci sã te numeri intre urmașii lui Stefan cel mare ? Atunci nu ești moldovean și nu iubesci Moldova ; n'ai inimã și in sufletul teu nu se aflã gãnduri mari. De ce nu sũnt eu om cu tãere de cap ? De ce nu me alege pe mine Moldova ? Eu nu m'aș da indãrãt. Și ai vedã dta cine este Vrancea tãrgovețul.

ISTRATE : Audãit-ai, spãtare ?

MOȚOC : Prã bine a cuvãntat.

JOLDEA : De ! boeri, lucrul me cam incurcã. Și nu sciũ sfãrșitul la care vom ajunge.

MOȚOC : Ți ca noi, și sfãrșitul va fi bun !

JOLDEA : Sã-mi dați timp sã me mai gãndesc !

ISTRATE : Fãrtate Joldea, cãnd cineva este hotãrit a face ceea ce voim noi a face, intãrziãrea este vãtãmãtoare. Multe se pot intãmplã.

JOLDEA : Aveți cuvãnt.

ISTRATE : Avem cuvãnt fãrã 'ndoielã. Acãsta nu este așã greu de priceput.

JOLDEA : Atunci faceți ceea ce veți sci, faceți ceea ce veți voi ! Eu nu m'amestec. Èsã unde va eși ! Domnãscã sãu inceteze de a domni Stefan vodã, Moldova lucreze dupã cum crede mai nimerit ! Sũnt și eu unul din fiii sei și me voi supune. Mergeți inainte boeri ! Eu imi voi spãla mãnile ca Pilat.

MOȚOC : Așã, spãtare ! Totdeuna ai dat doveđi, cã ai o minte mare. Fã ceea ce țici ; nici noi nu-ți cerem mai mult.

ISTRATE : Vei avã destulã iscusințã ca sã cãștigi tronul fratelui, fãrã sã perđi dragostea surorii . . . Noi te lãșãm ca sã-ți faci planul in linisce ; ne vom intãlni cãt de curãnd. (Es.)

SCENA V.

JOLDEA singur.

A fi Domn Moldovii ! O ! la atãta mãrire nu me așteptam. Trebuie sã fiu Domn și voi sci sã fac mai bine decãt alții. Dar ore acestia cari imi spuserã vestea, nu sũnt niște 'nșelãtori ? Și decã ar fi, oștirea in a cui mãnã este : intr'a mea sãu intr'a lor ? Cũteze a se jucã cu mine ! . . . Dar ore ceea ce fac eu, fac bine ? Sã las pe domnul meu ; pe Stefan, care a putut fi rãu cu totã lumea, numai cu mine nu ? El care-mi dã cu atãta bunãvoințã pe sora in cãsãtorie ! Ce hotãrire aș putã luã ? . . . Dar decã aș da pe acești uneltitori in ghiarele lui Stefan vodã ! ? Aci trebuie gãndire ! Cantarul pãnã acum trage tot d'o parte și d'alta. Vom vedã. (Cortina se lasã.)

TABLOUL VIII.

(O camerã la palat.)

SCENA I.

COSMA și ION.

COSTIN : A dracului muere ! N'o scoți din minte și pace. Ori ce țici, ori ce faci, de gãba sũnt tãte.

ION : Dar despre ce femeie este vorba ?

COSMA : He ! despre Caterina, sora lui Moțoc, aceea pe care o iubesc Mãria Sa și al cãrei logodnic o sã fie dat jertfã coțofenelor cãt mai curãnd.

ION : Ha de da, mi-aduc aminte.

COSMA : Bine cã-ți mai aduci aminte. Ești tot dus pe gãnduri. Nici nu sci ce se mai petrece prin lume. Nu-ți mai dã nimeni de urmã, pãzesci palatul cu praștia.

ION : Și are sã-l omãre pe acel nenorocit ?

COSMA : Dór n'o fi Mãria Sa guguman ca sã-l erte.

ION : Și n'o sã-l erte nici de cum ?

COSMA : A mai ertat Stefan vodã pe cineva ?

ION : Bietul om ! Și n'a mijlocit nimeni ca sã-l scape ?

COSMA : Tocmai asta e vorba. Decã ar putã cineva ca sã-l scape, este numai duduca. Ea de se va rugã de Mãria Sa, pãte.

ION : Alt mijloc nu e ?

COSMA : Nici unul. Afar numai decã vodã nu ș-o fi schimbat nãravul.

ION : Pãcat sã mórã așã de tinãr !

COSMA : Milos om mai ești și tu. Dar ce ne pasã noue ?

ION : Ori cum, dar de ce sã mórã fãrã vreme ?

COSMA : Ècã na ! Nu te i apucã tu sã-l scapi ?

ION : N'avã grige, cã decã aș putã, aș face.

COSMA : Mai bine veđi-ți de sãrãcie, vere, și lasã omul sã mórã sãnãtos ! O fi sciind Mãria Sa ce face ; își are socotelile sale. Unde s'au dus atãția boeri, mai ducã-se încă unul și cei mulți nainte ! Decã am sta sã ne bocim noi pentru tot care mãre, apoi atunci n'am mai avã nici o ți de veselie. Eu, veđi tu, am altã fire ; nu prã me tulbur fie-cum. Imi merg mie treburile bine, inchid ochii și nu voi sã sciũ. In lumea asta numai așã poți s'o duci, cãci altminteri, in fie-care ți cãnd te scoli, in loc sã te inchini, ar trebui sã blãstãmi țiaua care vine.

ION : Se pãte sã fie, și cum țici tu.

COSMA : Aud pe Mãria Sa venind. Ai face bine sã me lași singur. Voi sã-i spun, cã n'am izbutit nimic cu duduca Caterina.

ION : Me duc. Dã-ți raportul in bunã pace ! (Ese. Stefan intrã.)

SCENA II.

STEFAN și COSMA.

STEFAN : Ce mi-ai fãcut ? Ai veđut-o ?

COSMA : Am veđut-o.

STEFAN : I-ai vorbit ?

COSMA : I-am vorbit.

STEFAN : Este vr'o nãdejde ?

COSMA : Aci nu sciũ ce sã respund.

STEFAN : N'ai fãcut nici o ispravã. Ești un guguman. N'ai sciut cum sã vorbesci. Ai perdut meșteșugirea limbei. Și cãnd ? Tocmai acum. Pãcat ! Te-ai inecat ca țiganul la margine. Iți place cu porecla de iscusit ce ți-o dam altã-datã ; sã o inlocuiesc cu ceea de nimernic. Te mai poți fãli, cã slugesci pe Stefan vodã ?

COSMA : Oh ! Mãria Ta, mai bine m'ar inghiți iadul, decãt sã aud tãte acestea !

STEFAN : Ce o sã-ți fac, decã nu sciũ sã te porți ? !

COSMA : Prã nãlțate Dãmne, decã m'ai ascultã, pãte cã mi-ai da dreptate.

STEFAN : Sã vedem ! I-ai spus, cã o vorbã a ei prețuesce in acãsta impregiurare mai mult decãt vorbele ce aru da tãte glasurile moldovene ?

COSMA : I-am spus și mai mult încă.

STEFAN: I-ai spus, că voința mea acum atârnă numai de voința ei?

COSMA: I-am spus mai mult decât atâta chiar.

STEFAN: I-ai arătat ce va să zică a vedea perind pe acela pe care crede că-l iubesc?

COSMA: I-am arătat și mai înfiorător.

STEFAN: Ai mai adaus pe lângă toate acestea, câtă fericire este pentru o femeie a fi iubită de Domnul Moldovii?

COSMA: Acesta mai mult decât toate.

STEFAN: Nu cred să fii uitat a-i spune primejdia în care se aruncă ea, pe fratele său și tot némul său.

COSMA: Toate, toate, i-am spus toate. Nimic n'am pierdut din vedere.

STEFAN: Și cu toate acestea nu se poate?

COSMA: Nu se poate.

STEFAN: Ciudat!

COSMA: Măria Ta! Multe femei am văzut, dar ca și acesta... deși par că nu este ca toate celelele. M'am speriat de atâta îndărătnicie. Și uite, par că mi-ar veni mai lesne să cred, că va vorbi acest lemn, decât a îndupleca pe acea femeie. Aveam credința, că făgăduela și frica sunt două pedici, prin cari o femeie nu se poate să nu cadă; dar acum mai imi vine să cred că se găsește și de acele, cari nu cad nici odată.

STEFAN: Crezi tu acesta? Mie nu-mi vine să cred. Și te-ai desnădejduit, nenorocitul; dar nu știi, că o biruință este cu atât mai mare, cu cât învingi un inamic mai puternic? În sfârșit dăna ce răspundea?

COSMA: Răspuns hotărâtor: „Nu!” Plângea și blăstema.

STEFAN: Și pe cine blăstema?

COSMA: He, pe cine?

STEFAN: Pe mine, negreșit. A! plânsul și blăstémul, două arme foarte nevătémătore și cari totdeauna cauzează-reu tot acelor cari le întrebunțază.

COSMA: Până în cele din urmă a dis, că decă va peri iubitul ei, vă știți să pieră și ea.

STEFAN: Ce spui? Vezi d'acesta mi-ar părea reu.

Dar vorbă să fie! Asemenea exemple n'a văzut Sucéva de mult. Femeia dăce multe la nécas și trecându-i, face puține. Caterina își va lua semă și nu va face ceea ce dăce. Uitarea și lacrimile sunt două izvoare în care se nécă trecutul. I-l va vedea perind, va da un țipet și sufletul se va ușora de durere. Acest léc este mai mult al femeilor... Auți! să moră, nu va fi neună. Va fi fost altă-dată timpuri când omul muriă pentru o credință, pentru dragoste, pentru prietenie; dar ați lumea s'a desțepat și nu mai comite asemenea neșodii. Vine Rocandra! Cine o mai aduce și pe asta aci?

COSMA: Me retrag. Ce mai poruncesci, Dómne?

STEFAN: Fă și tu ce te vei mai pricepe. (*Cosma se. Intră Rocandra.*)

SCENA III.

STEFAN și ROCSANDRA.

STEFAN: Imi mulțămesci, nu este așa, scumpa mea soră, că m'am gândit și la fericirea ta?

ROCSANDRA: Din adâncul inimii, Măria Ta.

STEFAN: Socotiai, că te-am uitat. Am eu grige de toți.

ROCSANDRA: Dumneșeu să ve dăruiască Țile fericite!

STEFAN: Acum nu vei mai fi supărată pe mine?

ROCSANDRA: N'am fost nici odată, căci știam eu că fratele meu imi voescă tot binele.

STEFAN: Ce să faci, draga mea? Nevoile domniei, grigile ce me muncesc ca să fac binele și fericirea Moldovii; téma din afară și téma din năuntru: me fac adese ori ca să-mi uit datoría cătră familia mea.

D'ai ști cât de greu este a fi Domn! Totdeauna în mijlocul unor boeri, gata a face uneltiri și intrige; totdeauna amenințat dela hotare de Moldovenii pribegi și de alți dușmani străini: me face să nu gust repausul ce-l gustă acela care dórme în uliță ori în mijlocul câmpiei.

ROCSANDRA: Să fii sănătos!

STEFAN: De asta-dată însă vom face un chef, vom face o nuntă măreță, așa după cum se cade fiicei marelui Petru vodă. Joldea este un băiat cum se cade, el te va face fericit și va fi totdeauna și spriginul domniei mele. Nici nu cred să doresci mai mult d'atata.

ROCSANDRA: Nimic. Este pré mult pentru mine. Fericirea Măriei Tale este și a mea.

STEFAN: Și prin urmare fericirea ta este ca și a mea.

ROCSANDRA: Și pe lângă toate, dec' aș îndreznă să-ți fac o rugăciune...

STEFAN: Decă va fi posibilă.

ROCSANDRA: Fórtă posibilă, numai să voesci.

STEFAN: Cere și te voi ascultă!

ROCSANDRA: Măria Ta! Știi cât de bine este a fi cineva ertător! Cât de mare este un stăpânitor a cruță pe un om chiar atunci când el ar fi vinovat. Condamnatul se rogă lui Dumneșeu pentru densus, poporul îl binecuvintază și următorii i dau numirea de „mare” său de „sfânt”... Se află închis din porunca domnescă un nefericit și tocmai acum cu privilegiul căsătoriei mele, viu ca să aduc cea mai adâncă rugăciune ca să-l erti, să-i dăruesci lumina sfântului sóre, ca să se potă și el bucura din acesta și fericită!

STEFAN: Hm! acesta e cam greu.

ROCSANDRA: Ascultă glasul aceleia pe care o numesci surora Măriei Tale!

STEFAN: Nu pot! Este uneltitor [improvisa domniei.

ROCSANDRA: Dar nu te gândesci, este și el tocmai în aceeaș stare în care me află și eu. Logodit și el ca și mine, așteptă césul când Dumneșeu prin glasul sfintei legi să-i îndeplinască o dorință de mult căutată.

STEFAN: Acesta nu este un cuvânt. Nu te pot ascultă. Strici vorbele înzédar. Nu știu la care popor în vechime eră obiceiul a se aduce jertfe la Țile mari, nu numai vite, ci și ómeni. De Ția munții tale voi aduce naintea lui Dumneșeu jertfă omenescă. Acesta voi și acesta voi face. Blăstema-me tu, să me blăsteme Moldova, să me blăsteme lumea întregă: dar nu voi a ertă pe aceia cari imi fac reu.

ROCSANDRA: Vai! ce cruțime!

STEFAN: Cruțime? Numesc-o cum vrei!

ROCSANDRA: Faci reu, Dómne; săvêrșesci o faptă neomenescă.

STEFAN: Ia lasă; mai bine gândescă-te la ceea ce ai tu de făcut. Nu mai purtă grigea altora! Fii femeie cu minte! Pune mai puțină fere în limba ta. A- ceea ce stăpânul Moldovii a făcut, el pôte să și strice. Cântărescă-ți bine vorbele, nesocotito; să nu prefaci în ură dragostea ce ț-am arătat-o! (*Intră Trifan.*)

SCENA IV.

Cei de sus și TRIFAN.

STEFAN: Bine c'ai venit, hatmane!

TRIFAN: La porunca Măriei Tale, Dómne.

STEFAN: Ce se mai aude prin acele mii de guri, cari forméză aceea ce se numescă popor? Moldova este linișcită?

TRIFAN: Linișcită, Măria Ta, după cum este marea când nu bate vântul. Ér cât despre cele ce se pot

auđi, nu este nimic ce ar fi vătămător domnescului scaun.

STEFAN: Așă e bine, așă imi place, așă doresc să fie.

TRIFAN: Țera a dat totdeuna dovede de supunere domnilor sei.

STEFAN: Când a dat, când n'a dat. Nu voesc să știu de ceea ce a fost altă-dată; ce me interesează, este ziua de astăzi, din care se nasce timpul ce urmază.

TRIFAN: Cât pentru ziua d'acum, poți gustă somnul linișcit, Pré nălțate! Ceea ce va fi, este necunoscut. Ori ce se va întâmplă însă, ai incredere că sfetnicii Măriei Tale vor fi la postul lor.

STEFAN: Da, da! se cade, este și drept, căci altminteri ar fi lucru neînțeles ca să-mi mănânce pânea de pomână. Bine, voinicile Trifan, in tine am avut totdeuna multă nădejde. Slugind pe Domnul țerii, slugesci ănsași țera.

TRIFAN: Me mângăi și totdeodată me fălesc de a fi aceea ce ții, Dómnne. Al doile stăpân, după Dumneșeu am pe voivoda Moldovii.

STEFAN: Ha! Eram să uit. Cată să sfêrșim odată; cată să sfêrșim.

TRIFAN: Să sfêrșim? Ce? Măria Ta!

STEFAN: Mi s'a amărit sufletul și mi s'a timpit auđul ascultând acelaș nume. Me rușinez a fi o jucărie a voinței ómenilor. Este vorba de acela, pe care ghiarele morții il așteptă. M'ai priceput, hatmane? Este vorba despre acel uneltitor, de acel obiect ce ațită nențet ura mea. Puternicul care nu-și resbună, este un nerod.

TRIFAN cu indurare: Măria Ta!

STEFAN: Trifane, ce vrei să ții?

TRIFAN: Nimic... Vream să ții... nimic... Ordonă și me voi supune!

STEFAN: Ordon ca mâne-mai nainte de ce sórele va fi făcut a treia parte din calea unei țile, resbunarea mea să fie împăcată!

TRIFAN: Așă va fi.

STEFAN: Moldova și-are gade; să nu-l plătescă de géba; să nu-l lase a-și uită meseria! La acesta nu v'ați gândit numai, a trebuit să me gândesc tot eu.

TRIFAN: Costin mâne va încetă d'a mai fi.

STEFAN: Veđi așă. Colo in mijlocul tégului, in piața mare; voesc să am plăcerea a privi și eu prin fereștile palatului.

TRIFAN: Va fi intocmai.

STEFAN: Hatmane, să nu fie altfel, căci respunđi cu capul teu! (*Joldea intră.*)

SCENA V.

Cei de sus și JOLDEA.

STEFAN: Bun venit Joldea! Dumneșeu te-a adus!

JOLDEA: Pré supusă și credincióasă slugă, Măria Ta!

STEFAN: Nu cumva vii, scumpul meu cumnat, ca să-mi vorbesci și tu de acel Costin? Atăta mi-ar mai trebui.

JOLDEA: Nu... nu... Dómnne... Alt ceva.

STEFAN: Aceștia mi-au impuiat urechile tot cêrându-i ertarea. Știu eu de unde vin tóte acestea. Moțoc umblă cu intrigile, dar voi găsi ac și de cogiocul lui.

JOLDEA: Aș fi putut și eu să ții ceva despre Costin, dar acum nu voi să ve mai supăr. Fă cu dânsul ceea ce socotesci! Am altele de vorbit cu Măria Ta, decât nu acum, vom găsi un alt timp mai nimerit.

STEFAN: E destul de nimerit timpul și acum. Vino!... Hatmane, ânc'odată, nu-ți pune viața in joc! Vei face ceea ce ț-am ții! (*Stefan și Joldea es.*)

SCENA VI.

ROCSANDRA și TRIFAN.

ROCSANDRA: Cu tóte că este fratele meu, dar nu me șfiesc de a ține, că este cel mai cumplit tiran ce a dat lumea pân'acum. Nu putem găsi, hatmane, nici un mijloc ca să-l scăpăm?

TRIFAN: Nici unul, afar de acela de a me da eu singur jertfă. Ai fost de față la amenințarea ce mi-a făcut. Ce încercare amu puté face? Fie-care om ține mai mult la viața sa, decât la a altuia. Ori ce bine aș vré să fac lui Costin, este o primejdie pentru mine.

ROCSANDRA: Așă dar va perí.

TRIFAN: Din porunca domnescă, Costin Trotușan, fiul lui... mâne va fi ucis in mijlocul Sucevei. Nu sânt vinovat, eu indeplinesc ordinul acelaia care este mai sus decât mine.

ROCSANDRA: Oh! sêrmană Moldovă! Petre Rareș! Petre Rareș! Unde ești ca să veđi cine sânt frii ței!? Urgia lui Dumneșeu a căđut peste némul teu... Te plâng, Stefan vodă, și cu destulă părere de reu; dar témă mi-i, că n'o să sfêrșesci tu bine. (*Cortina cade.*)

Finele actului III.

(Va urmá.)

N. V. Scurtescu.

Suspine de tómnă.

Căđi frunđă ofilită

De-al tómnnei rece vânt,

Așă precum cad vecnic

Speranțele 'n mormânt!

Treci vântule tirane

Prin frunđe și prin flori,

Cum au trecut prin pieptu-mi

Furtuni adesea-ori!

Respunde vecnic echo

L'a vântului suflare,

Ca înima-mi zdrobită —

Durerii — prin oftare!

Ascundeți nouri negri

Incântătóre stele,

Ca nouri 'ntristării

Ilusiile mele!

Cădeți lacrimi din ceriuri

Pe frunđele de ței,

Cum au trecut șiróie

Ades prin ochii mei!

Ioan N. Roman.

Timpurile ghiățóse și diluviul.*

Mare ești Dómnne și minunate sânt lucrurile tale!...

Sofronie patriarhul Ierus.

I.

Sub timpuri ghiățóse înțelegem o perioadă de timp, in decursul căreia partea cea mai mare din emisfera

* Conferință literară ținută la Arad in sala cea mare a institutului pedagogico-teologic in 7 nov. n. a. c.

M i g n o n .

în ghiață. Prin acesta se schimbă și centrul de greutate al pământului și astfel emisfera sudică devine acoperită cu ghiață, respective cu apă.

Și dacă examinăm pământul după starea sa actuală, aflăm, că navigatorii pot înainta spre nord până la 83° și 84° lățime geografică, dar spre sud numai până la 73° și 74° ; așa dară pe emisfera sudică ajunge ghiața cu 10° mai adânc spre ecuator, de cât pe cea nordică; de asemenea și cantitatea apei este mult mai considerabilă acolo, de cât pe emisfera nordică. Causa acestor rezultate trebuie să fie dară plusul de sorire pe emisfera nordică; și cumcă plusul acesta există, ni arătă ori-ce calendariu.

Primăvera în anul acesta s'a început la 8 martie 11 ore 55 minute seara, ér tómnă în 11 septembrie la 10 ore 37 minute dimineața. De aici primăvera și véra la olaltă luate au durat cu mai mult de 7-5 zile mai îndelungat de cât cum va durá tómnă cu érna la olaltă. Și acesta însemnéază, că polul nordic a fost cu 7-5 zile mai îndelungat în radii solari, de cât cum este cel sudic; sorirea acesta s'ar sumisá din an în an, decât împregiurările ar rămâne aceleși. În faptă însă acesta nu se întâmplă, căci ecuinocțiul de primăveră nu rămâne perpetuu în C , ci se mișcă în tot anul către B , adecă dela stânga spre dreapta, așa că după un timp anumit vom avé ecuinocțiul în C^1 , apoi în C^2 , după aceea în C^3 , adecă în B , o schimbare acesta, care se numesce precesiunea séu propășirea lui. Va sé dică, ecuinocțiul se întâmplă din an în an mai de timpuriu, de cât cum s'ar întâmplă, decât C ar rămâne punct fix. Timpul în carele percurge C calea peste B , D , A până éráș la C , sé dicem cu Adhémar, că numerá 21000 ani tropici. Dórá nici nu va fi necesariu a aminti, că mișcându-se C spre B , deodată propășesce și D spre D^1 , D^2 , D^3 etc.

Privind la figură, ne convingem, că schimbându-se pozițiunea ecuinocțiilor, trebuie sé se schimbe pe ambele emisfere și raportul dintre sorire și umbrire. Spre exemplu venind C în C^2 , așa dară D în D^2 , vedem că arcul D^2BC^2 este mai lung de cât DBC . Acesta însemnéază, că mutându-se ecuinocțiul din C în C^2 primăvera și véra sunt mai scurte, de cât când a fost ecuinocțiul în C , și din contra pentru emisfera sudică. Ajungând în fine ecuinocțiul de primăveră în B și cel de tómnă în A , atunci améndeoué emisferele au sorire și umbrire egală.

Trecând ecuinocțiul de primăveră peste B către D , atunci emisfera nordică devine mai puțin sorită de cât cea sudică, până când ajungând C în D și D în C emisfera sudică are maximul de sorire, ér cea nordică maximul de umbrire, séu pe cea sudică și-ajunge căldura maximul, ér pe cea nordică din contra. Trecând acum C peste D către A , ér D din C spre B , raportul dintre sorire și umbrire séu căldură și frig se schimbă de nou, până când aflându-se C în A și D în B pe ambele emisfere sorirea este egală cu umbrirea séu căldura cu frigul. De aici în colo éráș devine emisfera nordică mai mult sorită, deci și încălđită, până când apoi ajungând C de unde a plecat mai înainte cu 21000 ani, emisfera nordică devine în maxim de sorire și căldură.

Având în vedere numai emisfera nordică, până când înaintéază ecuinocțiul de primăveră dela A spre C , sorirea și încălđirea ei devine tot mai mare și în C și-ajunge maximul; trecând ecuinocțiul numit dela C spre B , pe aceeaș emisferă scade atât sorirea, cât și încălđirea, și ajungând acel ecuinocțiu în B , sorirea și încălđirea este egală cu a emisferei sudice. De aici în colo preponderéază umbrirea și recéla, și când a ajuns ecuinocțiul de primăveră în D , atunci pe emisfera nordică este maximul de umbrire și maximul de recéla.

De aici în colo éráș crește pe încetul atât sorirea, cât și încălđirea, și când a ajuns ecuinocțiul de primăveră în A , éráș au ambele emisfere sorire și umbrire, séu căldură și recéla uniformă.

Sé ne cugetăm pe A ca punct de mánecare pentru ecuinocțiul de primăveră și sé împărțim elipsa în doué părți egali ACB și BDA , atunci și perioada de 21000 ani se póte împărți în doué de câte 10500 ani. În fie-care jumétate de aceste pentru ambele emisfere plusul séu minusul respectiv de sorire se sumiséză și în privința căldurei produce efecte proporționali. De óre-ce efectele aceste însemnéază pentru o emisferă, începând dela poli spre ecuator, înghiățare și inundare, și din contra pentru cealaltă emisferă, de aceea se póte dice, că, din perioada de 21000 ani, 10500 favoresc sorirea și încălđirea, ér cealaltă 10500 umbrirea și frigul; și apoi, de óre-ce plusul de umbrire însemnéază înghiățare, de aceea perioada umbririi se numesce cu drept cuvânt *periodă ghiățosă*, și prin urmare din aceste putem înțelege cum se nasc, și ce sunt *timpurile ghiățose*?

T. Ceontea.

Studii limbistice.

— O sută de etimologii revindicate. —

(Urmare.)

92) *Cioc, ciocni, ciocan, ciocăni, ciocănitóre, ciocnitóre, ciocoiu*. Cuvéntul „cioc“ însemná în concepțiune principală: a) bot, plisc, clonțiu de pasere; rostrum lat.; bec fr.; schnabel germ.; în graiul bănățenesc se numesce și „cioc“; d. e. pasere galbenă în cioc, reu mi-ai cântat de noroc; b) sunetul care se produce când paserile (ciocnitórele) lovesc cu ciocul în arbori; sonus, quem aves (picus) cum rostro arbores pulsandos producunt lat.; son, que les oiseaux produisent en frappant les arbres avec leur bec fr.; laut, welchen die vögel (spechte) durch picken mit dem schnabel auf den bäumen hervorbringen germ.; d. e. ciocnitórele séu ciocănitórele fac cioc! cioc! când dau în scórtia arborilor căutând de mánecare; c) sunetul care se produce când se lovesc doué corpuri tari; sonus, quid producitur quando duo corpora dura collidunt lat.; son, que produisent deux corps durs en se frappant fr.; laut, welchen zwei harte körper wenn sie zusammenstossen hervorbringen germ.; d. e. copiii când se ciocnesc cu óuele la Paști fac cioc! cioc!; toți ómenii dela ospétiu când la orația lui Petru se ciocniră cu păharele, facură de odată: cioc!; auđii la ușă că bate cineva: cioc! cioc! apoi în înțeles figurat: muerea este cuc de nópte, astáđi face cioc! máne cioc! până te aduce (pe bărbat) la loc.

„Ciocni“ este verbul dela „cioc“ și însemná: rostro pulsare, ferire; collidere, pulsare, frequenter icere lat.; picoter, choquer, heurter fr.; picken, treffen, klopfen, anklopfen germ. Cuvéntul „ciocan“ însemná: malleus lat.; marteau fr.; hammer germ. Verbul „ciocăni“ se derivéză dela „ciocan“ și însemná: malleo tundere lat.; marteler fr.; hammern germ.

Cuvéntul „ciocănitóre“ séu „ciocnitóre“ (în graiul bănățenesc este generală forma din urmă) însemná: ori și ce pasere care bate cu ciocul seu în scórtia arborilor căutându-și astfel de mánecare, producând sunetul „cioc“; este: picus lat.; pic fr.; specht, baumhacker germ. Cuvéntul „ciocoiu“, judecând de după istoria și etimologia cuvéntului, însemná în concepțiune principală: un boerașiu, un subboeriu, un om care stă în serviciu la boeri, care administréză séu ține în a-

rendă bunurile boerilor, care este altmintrele îmbrăcat de cât țeranii, adevărat este îmbrăcat mai vârtos în vestiminte albastre, care nu a învățat și nu exercităză nici o meserie, el își caută traiul vieții fără labore prin a-supriri, răpiri, belituri și înșelătorii, mai vârtos din spinarea țeranilor, care față cu stăpânii este lingușitoriu, servil și mișel, eră față cu supușii sei este crudel, desprețitoriu, fără milă, și fără omenie, asuprindu-i și despoindu-i.

DI Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slaves etc. pag. 53—55 nu cunoșce cuvântul „cioc” cu al treile înțeles de sub c), adevărat cu semnificațiunea de: sunet care se produce când se lovesc două corpuri tari; din care cauză și desparte dlui substantivul „cioc” (rostrum) de verbul „ciocni” (rostru pulsare), derivând substantivul „cioc” dela polac. „dziob”, „dziub”, dela boem. „djob” cari au semnificațiunea de „cioc”: rostrum, a cuvântului românesc (rusesc. „zobŭ”: gușa, și paleoslov. „zobati”: a mânca, nu pot fi trase aci în combinațiune, căci au alt înțeles logic), eră verbul „ciocni” dela rusesc. „cokati” (cet. cîocati) și „coknuti” (cet. cîocnuti): trinquer, choquer fr.; anstossen mit den gläsern germ.; dlui combinéză la verbul „ciocni” și pe franc. „choc”: stoss germ., choquer: stossen germ., pe span. „choque” (cet. cîoque): stoss germ., împreună cu pe ital. „ciocco”: billot, homme stupide, fr.; klotz, tölpel germ., care cuvânt italianesc însă având alt înțeles logic, nu pôte fi tras aci în combinațiune.

Dar aceste etimologii a dlui Cihac sînt neintemeiate, pentru că polac. „dziob” și „dziub”, apoi boem. „djob” după regulile morfologice și fonologice nu pot fi de una și aceeași rădăcină cu „cioc” (rostrum) românesc de ore-ce trecerea lui „dz” în „ci” și a lui „b” în „c” este nejustificaveră; eră „cokati” (ciokati) și „coknuti” (cîocnuti) rusesc este neologism imprumutat din limba francesă (choquer) séu din limba română; alții cred a fi o onomatopeică omogenă desvoltare în amândouă limbele.

(Va urmá.)

Simeon Manguica.

Cântece poporale.

— Din Ardél. —

I.

Dragă mi-i cărarea 'n gruiu,
Flóre de gutuiu,
Dar n'am pentru cini s'o suiu,
Flóre de gutuiu.
C'o suiam pentru badea,
Flóre ca nalba,
Dar l'a luat véruța,
Flóre ca nalba.
Și mi-i véră și vecină,
Flori de mătăcină,
Și mi-i véră ca ș-o sor,
Flóre din ocol,
Și mi-i véră ca ș-o cruce,
Flóre de măr dulce.

Me sculai de diminétă,
Flori de érbă crétă,
Și-mi luai pușcuța 'n brațe,
Flori de érbă crétă,
Și me dusei în grădină,
Flori de mătăcină.

Găsiu mândra adormită,
Flóre de răchită.
Aș sculă-o, nu-me 'ndur,
Flóre de d'alun,
Acuma-i somnul mai bun,
Flóre de d'alun,
Ș-acuma-i somnul mai dulce,
Flóre de măr dulce.

II.

Gura mea din ce-i făcută?
— Dintr'un măr și dintr'o turtă;
Dar gura bădiței eră?
— Dintr'un măr și dintr'o pără,
Nici nu-i dulce, nici amară.

III.

Mărită-te, mândra mea,
După mine nu ședé.
Un trage nădejdea mea!
Că nădejdea dela mine,
Ca și umbra dela spine,
Când gândesci să te d'umbresci,
Tot mai tare te soresci.

IV.

Bate Dómne némțu 'n drum,
C'a luat ce-a fost mai bun;
Bate Dómne némțu 'n cale,
C'a ales ce-a fost mai mare.
Bate Dómne némțu 'n față
C'a luat făr de musteță;
Bate Dómne némțu 'n dos,
C'a ales ce-a fost frumos.
Ș-au remas batjocurile,
Să ne pórte jocurile.
Ș-urgile ce-au remas,
Trag colópele pe nas
Și fac la fete nēcáz.

Gr. Sima a lui Ion.

Cugetări despre femei.

Principalul ornament al unei femei este curățenia. (M-me du Duffant.)

Tinerele fete cari își dau inima lor în schimbul unei promisiuni de căsătorie, intimpină riscul de a așteptă indefinit realizarea acestei promisiuni. Când ómenii au obținut totul, nu mai dau nimic; ei nu acordă ceva de cât când li s'a refuzat totul. (Ad. Ricard.)

O femeie necurată nu este o femeie, ci un monstru. (R. de la Bretonne.)

Prostituțiunea nu este o crimă, ci un supliciu. (Abatele Constant.)

Înțelepciunea și amorul nu sînt făcute una pentru altul; cu cât amorul crește, înțelepciunea se micșorează. (La Rochefoucauld.)

Amor! Amor! când tu ne ții, putem țice: Adio înțelepciune! (La Fontaine.)

Fetele, pentru pudóre, refuză din gură, ceea ce ele ar voi din fundul inimei, ca să le forțezi a luá. (Shakespeare.)

Nimic nu e mai comun unei femei de cât a nu voi ca altul să profite de aceea ce eă refuză énsași. (Hamilton.)

Cine iubesc pe muma sa, nu e nici odată înreutățit. (Alfred de Musset.)

SALON.

Agata Bârsescu.

Viena 4 decembre.

În zilele negre, în zilele în cari relațiunile noastre naționale-politice sînt acoperite de un vîl neguros, câte un eveniment îmbucurător îți înveselesce inima cuprînsă deja de pesimism și-ți dă tărie pentru a combate drepturile cu noue puteri.

Cine nu va fi vesel, când va auzi, că o artistă română a debutat în unul din cele mai mari teatre germane — în Burgteatrul din Viena — și încă cu un strălucit succes!

O stea, ȳic, o adevărat strălucită stea s'a ivit pe emisfera Melpomeniei, a dramei, — o stea, care de și, deocamdată — își îndeplinește orbita pe scena unui teatru germăn, sîntem mândrii, noi românii, a o numeră într'ale noastre.

— Dar cine este marea artistă, la care sînt atințiți mii și mii de ochi, din intrîga lume civilisată și o admiră cu entusiasm? — me vor întrebă amabilele cetitoare.

Este domnișora: Agata Bârsescu, fiica unui colonel român, rănit la Plevna în resbelul pentru independență și actual comandant la Galați.

Dșora Bârsescu a terminat numai în august trecut cursul de trei ani la conservatoriul din Viena, luând premiul cel dintîiu la școlă de dramă. Abia terminând, fu angajată la teatrul germăn (național) din Berlin, unde însă n'apucase să jöce, când directorul Burgteatrului din Viena, renumitul Wilbrandt, în călătoria sa prin Germania, pentru căștigarea de noue puteri pentru teatrul curții din Viena, o aflase.

O cunoscuse deja din conservatoriu și-și propuse cu ori ce preț a-o căștiga pentru Viena.

Densul reuși și dșora Bârsescu veni la Viena să jöce „als Gast“ în piesele „Hero und Leander“, „Deborah“ etc.

Astfel vineri, în 22 nov., debută în „Hero și Leander“, alui Grillparzer, cu un succes neașteptat. De și eșită, așa ȳicînd, de pe băncile școliei, fără multă esperință dramatică încă, fără a face mai înainte o școlă öre-care, cum de regulă se face pînă a ajunge la un teatru mai mare, dșora Bârsescu în astfel de împregiurări are un viitor, este un mare talent, un adevărat caracter tragedian, o artistă perfectă și credem că o să devină un geniu pe scena dramatică atât de strălucită.

De o statură mai mult ca de mijloc, ochi bruneti, o privire petrunđetöre, un cap cu frunte deschisă și încungiurat de un păr negru. O voce plină, puternică și flexibilă în întorseturi. Mimica de nu perfectă, dar pré bine formată. În declamațiune ceva melancolic, adevărat caracter dramatic.

O limbă — vorbesce corect germănesce — delicată și dulce — ca apa Dimboviței.

Debutanta a fost chemată, cu mari aplause, la actul prim, și estraordinara impresiune odată făcută, a ramas în decursul actelor următöre în deplină permanență.

Ea a jucat pe Hero răpitoriu... chiar pré cu mare pasiune, pré sfortat, — fiind deja perfectă pentru role mai mari.

Jocul i e armoniic, cu un simțemént adevărat artistic, vivace și pitoresc în gesturi.

„Neue freie Presse“ ȳice între altele: „Es ist undenkbar, dass das Burgtheater, diese bedeutende Kraft, die schon gegenwärtig höchst erfreulich ist und die schönste Zukunft verspricht, nicht festhalten sollte. Wir glauben fast, es hielte damit sein Glück fest“. (Nr. 6912 23 nov.)

*

Publicul român din Viena n'a întrelăsat acesta fericită ocaziune de a admiră pe marea artistă română și dimpreună cu tinerimea academică i-a arangiat un banchet. „Primul debut în „Burgtheater“ împreunat cu banchet și dans — ȳice „Wiener Tagblatt“ — este într' adevăr un eveniment rar — chiar așa de rar ca apariința unui talent nou și mare“. O öra după finirea piesei, banchetul se ținu în o sală a hotelului „Goldenen Lamm“.

Doce corfe admirabile de flori, dedicate, una de: „Soc. acad. „România-Jună“ 22/10 nov. 1883“ — alta de: „Tinerimea academică română“ 22/10 nov. 1883“, precum și doue buchete, dela publicul român, infrumșeau mēsa.

După îndeplinirea gratulărilor, se începü banchetul. O capelă din musica reg. 31 ne mări veselia în decursul întregi seri.

La mēsa toastele nu lipsiră, căci se redicară din partea mai multor asistenți — la cari dșora Bârsescu mulțami prin câteva cuvinte.

În timpul mesei se cetiră mai multe telegrame trimise din România, dela românii din Brașov, de cei din Sibiu etc.

Entusiasmul eră la culme. După mēsa se improvisară mai multe dansuri. Distinsa noastră artistă eră perfectă în dans ca în tragedia, priviri adănc petrunđetöre respândind la toți și cari erau însoțite de sinceră bunătate de inimă și de o mândrie ce sedea atât de bine geniului.

Numerul asistenților a fost de vr'ö 40, între cari am avut fericirea a salută și câteva dame române ca dnele B. G. Popoviciu, Fogarași, Purcealov, Mani etc.

Cătră 4 öre de deminētă societatea se despărți ducînd cu sine cele mai plăcute suveniruri.

*

Dșora Agata Bârsescu s'a născut la Bucuresci în 1862, are deci 21 ani. Înainte de a veni la Viena, a jucat de câteva ori pe scena „Teatrului Național“ la Bucuresci. Venind la Viena în 1881, a studiat 3 ani, fără a cunösce la venirea ei aici limba germănă. În timpul acestor 3 ani, timp de o mare diligență, și-a însușit astfel acesta limbă — destul de grea pentru un român — încât în august trecut a primit premiul prim, o medalie d'aur. Piesa în care a fost premiată a fost: „Phaedra“; se vorbesce însă că mai bine dintre tötö iöcă în „Adrienne Lecouvreur“. Asemene a jucat și înaintea reginei Romăniei, a cărei favorită se pare că este.

Dșora Bârsescu a jucat la Viena pînă acum de doue ori, anume în „Des Meeres und der Liebe Wellen“ (Hero und Leander) de Grillparzer și în „Deborah“. De ambele dăți a fost primită cu mari aplause. La „Deborah“ tötö biletele erau vëndute deja cu 3 zile înainte de reprezentațiune.

Duminecă, în 9 dec., are să jöce a treia öra în „Hero și Leander“, căci deja este angajată la „Burgtheater“ pe timp de 5 ani. După cum am cetit în „Neue freie Presse“, dșora Bârsescu primesce pentru anul prim 4500 fl., apoi în fie-care an următöriu câte 500 fl. mai mult.

Mercur.

Serisori din Bucovina.

Cernăuți 2 decembrie.

(Serata musicală a Societății „Armonia“.)

Intr'a 11/23 novembre Societatea filarmonică din Cernăuți „Armonia“, secțiunea I, arangia în localitățile ei din „Otelul Moldavia“ o serată musicală, cu concursul dōmnelor Isabella de Flondor și Aglaia Drogli și a membrilor ei, dnii Tudor și Ion cav. de Flondor.

Programa acestei serate a fost: Mendelssohn-Bartholdy: trio pentru piano, violină și cello, executată de dōmna Isabella de Flondor, dl Tudor cavalier de Flondor și dl Ion cav. de Flondor; M. Cornea: „Domnița și Robul“ poem, declamat de dna Aglaia Drogli; M. Hauser: „Florea, Visul“, și Kéler Béla: „Fiul pustiei“, soli pentru violine cu acompaniament de piano, de dna Isabella de Flondor și dl Tudor cav. de Flondor; chor, executat de membrii Societății; Pergolese: tre giorni, și Offenbach: „La Mussette“, soli pentru cello cu acompaniament de piano, de dna Isabella de Flondor și dl Ion cav. de Flondor.

Sala Societății eră plină de un public destins și iubitor de musică. În rândurile dintei eră adunată aristocrația română, cu un buchet de damicele frumoșe. Apoi aflam burghesia română, cu multe frumoșe damicele, dintre cari multe au fost în costum național. O societate mai destinsă nici nu se pōte gândi.

Publicul remase încântat de executarea precisă a programei. Dōmna Drogli declamă poemul „Domnița și Robul“ cu o esactitate de admirat. Unele pasaje din poem o atrase pe terēmul dramatic, și aci a fost executarea declamatōre la culme. Dōmna Drogli e sora poetului eminent român Mihailu Eminescu, care și-a făcut studiile gimnaziale în Cernăuți.

Esecutările pe piano, pe violă și violincello de familia Flondor întrecuseră așteptările publicului român. Dōmna Isabella de Flondor posedă o tehnică mult dezvoltată, ce mai ales se observă în Pergolese: „trei giorni“, și în trio alui Mendelssohn-Bartholdy. Dōmna de Flondor e studentă conservatorului din Viena și cea mai bună cântăreță din Bucovina. Concursul dōmnei de Flondor la seratele musicale ale „Armoniei“ sūnt dar de privit ca un sprigin important al acestei tinere societăți filarmonice române.

Corul Societății esecută cu precisiune cunoscută piesele sale și publicul român se îndepărtă mulțămīt și plin de speranță, că musica națională română și-a găsit în noua societate „Armonia“ un sprigin tare. Deci e speranță, că musica națională română n'o se fie neglijată în țēră ca până acum.

Dionisiu O. Olinescu.

M i g n o n.

— Veđi ilustrațiunea de pe pagina 577. —

Cine nu cunoșce acēsta figură? Țiganca, a cărei origine nu e din popor! Ea formēză deja subiectul unei opere renumite.

Dēnsa știe acēsta și de multe ori, par că mediteză, că ore unde ar fi locul ei, de cumva țigani n'ar fi răpit-o din mănile părinților?!

Atunci e dusă pe gânduri și fantasia ei sbōră departe, ēr instrumentul ei musical zace lângă dēnsa neatins.

În asemenea moment ni-o înfățișēză desemnătorul în nrl acesta al foi nōstre.

I. H.

Literatura și arte.

O carte nouă de Carmen Sylva. Abiă înainte cu trei săptămāni scriserăm, că regina Romāniei a publicat un mare volum de poesii originale, și etiă că de asta-dată ērăș ni se ofere privilegiul d'a putē anunța, că innalta autōre a scos la lumină o carte nouă. Acēsta, ca tōte scrierile sale, a apărut la Berlin, în editura librarului de curte Alesandru Dunker și pōrtă titlul: „Handzeichnungen“ (Desēmături cu mână), cuprindēnd un-spre-dece schițe și novele în prosă, scrise cu cunoscuta vervă a autōrei lor. Vom face în curēnd cetitorilor nōștri plăcerea d'a traduce din ele pentru „Familia“. Prețul unui esemplar e 5 marce, adecă 3 fl.

Istoria lui Petru Maior. Societatea „Petru Maior“ a tinerimei romāne din Budapesta, cređēndu-se obligată prin numele ce ș-a dat la înființarea sa, a început să retipărăscă scrierile nemuritorului istoric Petru Maior. Începutul s'a făcut cu: „Istoria pentru începutul Romānilor în Dacia“, din care de mulți ani nu se mai află nici un esemplar. Retipărirea s'a făcut cu litere latine, cu ortografie etimologică, după edițiunea primă edată de ēnsuș autorul în Buda la 1812. Pēcāt numai, că tiparul gherlan („Aurora“) n'a fost în stare să dea acestei cărți o înfășurare mai dēmnă. Cartea e dedicată: „Poporului romānesc. Acelui popor, pentru care s'a scris acēsta carte. — Acelui popor care ș-a păstrat cu scumpătate: numele, limba, datinele și virtuțile sale strămoșesci. Acelui popor, care în decursul atātor secolu furtunoși, căți au trecut peste capul seu, ș-a susținut continuitatea neîntreuptă în Dacia, în patria sa nouă“. Apoi urmēză o „Privire peste viața și activitatea literară a lui Petru Maior“, articōl scris după discursul de recepțiune al dlui dr. Al. M. Marienescu în Academia Romānă și publicat în „Familia“. Societatea a voit să publice și portretul autorului, însă nu l'a putut căpētă, deci ~~reproduce~~ numai descrierea dlui George Barițiu, că adecă Petru Maior a fost de statură mai mare decât mijlocie, forma capului i eră în proporțiunea corpului, avea față regulată, mai mult brună decât albinetă, ochi negri, nas cam vulturiu, barbă stufoșă, căutătură impunētōre, în scurt eră om frumos, dar de un temperament coleric. Precum se vede, Societatea Petru Maior ș-a dat tōtă silința spre a presintă publicului romānesc o reproducere cât de prețioșă, de aceea întreprinderea sa merită să fie acoperită de spriginul publicului. În privința comandelor, atragem atențiunea publicului asupra împărtășirii ce urmēză mai la vale.

Societatea „Petru Maior“ a tinerimei romāne din Budapesta ne trimite următōrea înștiințare: Budapesta, 28 nov. 1883. Publicul român va binevoi a-și aduce aminte, că societatea literară „Petru Maior“ a tinerimei romāne din Budapesta, parte din recunoștință cătră fericitul patron, a căruu nume il pōrtă, parte din considerațiuni materiale, āncă în anul 1880 și-a propus a edă, pentru āntēia-dată, cu litere latine opul intitulat „Istoria pentru începutul romānilor în Dacia“, de Petru Maior. Greutățile împreunate cu noua ediție nu s'au prevēđut la început, și astfel realizarea propusului din 1880 s'a amānat pân'acum. Credem că nici acum nu e prē tārđiu. De altmintearea, ne grăbim a aduce la cunoștința publică, că opul de mai sus, a eșit de sub tipariu în 2000 de exemplare, dintre cari, deși în anul trecut, ne-am luat voia a apelā la bunăvoința onoratului public, până acum abiă s'au prenumerat vre-o 600. Cuprinsul cărții este de o valōre neîndoielnică, și o spunem cu plăcere, că esteriorul āncă corespunde cuprinsului. Forma-i este oblongă, octav mare, cu 343 de pagine; hārtie albă fină și tipariu cu litere cicero și garmond cetețe. Prețul unui esemplar le-

gat este 2 fl. 50 cr., ér broşurat 2 fl. Folosul, prin procurarea acestui op, ca şi scopul reţipăririi, este îndoit. Inteu: cetitoriul are ocaziune de a cunoşce in parte, trecutul n mului nostru, respective originea lui;  r societatea n str  ar av  un c ştig material, cu ajutorul căruia are de cuget a-şi imbog ti biblioteca, care ast di nu corespunde pe deplin cerinţelor. Inc t respunde cuprinsul istoriei de sub cestiuine adevărului real, nu este datorinţa, dar p te nici competenţa n str  să-o spunem. At t ins  constatăm, că ea se p te privi ca o reacţiune la nedreptele hipotese, susţinute, mai ales, de istoricii germ ni Şulţer, Engel şi Eder, despre originea rom nilor. Extreme au fost părerile respectivilor scriitori străini, extreme au trebuit să fie şi cele opuse. Ori cum ar fi ins : valórea opului este mare pentru ori-care rom n şi merită ca să ocupe loc in biblioteca fie-căruia, cu deosebire pentru bog tia de material istoric ce cuprinde. R dimaţi deci pe valórea opului: de nou ne luăm voia a atrage atenţiunea onoratului public asupra lui şi-l rugăm să binevoiescă a-l comandă in dimensiuni c t se p te mai mari. (Comandele au să se facă de-a dreptul la societate, Budapesta v czi-utca 13) Condiţiunile referitoare la rabate s nt tot cele vechi, adecă la 15 esemplare 1 legat;  r la 10 esempl. 1 broşurat. Deodată cu acest apel profităm cu placere de ocaziunea de a da espresiune mulţamitei n stre acelor stimabili domni colectanţi, cari au avut bunăvoinţa a ne c ştig  mai mulţi abonanţi in primăvera trecută. *Dr. Crenicean* presedinte; *Gerasim S rb* secretar.

Domnişora Teodorini. Pe c nd teatrul Naţional din Bucureşti, in lipsa de puteri, se află in o stare deplorabilă,  r la opera de acolo se angagez  cântăreţe străine, artistele rom ne atrag in str inetaate laudele şi admiratiunea publicului. Raportar m despre succesul d sei Carlota Leria in opera din Nizza, publicăm asadar o corespunz nt  interesantă despre debutul esecutiv al d sorei Bârsescu in Burgtheater din Viena: aici ni ad ugem, că o altă artistă română, d sora Teodorini, obţine triumpfuri grandioase in „Teatrul real” din Madrid. Diarele de acolo laudă cu entusiasm talentul şi vocea cântăreţei n stre. O numesc: mare artistă, constat z  că este admirabilă, că are un talent prodigios, o voce din cele mai frumoase şi vervă dramatică superioară, că nu lasă nimic de dorit ca artistă şi ca c nt reţ , si c  prin urmare a obţinut un strălucit succes.

Di Theochar Alexi a scos de sub tipariu in Braşov, in tipografia proprie, un volum de naraţiuni ale sale, in limba germ n , sub titlul: „Hundert Bl tter”. Aceste naraţiuni pare-ni-se că au apărut deja t te şi in rom nesce, deci astfel culegerea present  este tradusă. O recomandăm atenţiunii acelor cari cetesc nemţesce. Preţul volumului de 200 pagini, nu este insemnat. A se adresă la autorul in Braşov.

Teatrul Naţional din Bucureşti, scrie „Rom nul”, continuă a trage de mórte. De c nd s’au inceput represintaţiunile operei italiene, ac sta agonie e şi mai vedit . Trupa de operă şi trupa dramatică rom nesc , cari fac apel aprópe la acelaşi public, cari joc  pe aceeaş scenă, au inceput a-şi face concurinţ ; cu c t e mai mare succesul dnei Montalba ş-al tenorului Prevost, cu at t bieţii actori români sînt mai părăsiţi. Societarii au inţeles acest neajuns şi pentru a-ş mai indulci puţin sórta, au recurs din nou la mijlocul eroic al represintaţiunilor cu tobe, defilare de armată pe scenă cu st gul in frunte etc. O asemenea stare de lucruri e in adevăr intrist toare.

Teatrul „Dacia” in Bucureşti, sub direcţiunea dlui Manolescu, face frumoase progrese pe terenul artei adevărate. Dilele trecute zel sa trupă a represintat celebra piesă „M rtea civilă” din repertoriul lui Rossi şi Salvini, tradusă din italianesce de dl T. Dunca, juc nd

rolul prim cu mult succes dl Manolescu. In cur nd se va juc  tot in acel teatru tragedia lui Shakespeare: „Romeo şi Julieta”, tradusă in versuri de dl Macedonschi. Trimitem felicitările n stre dlui Manolescu!

A treia ediţiune. Din „Călindarul lui P cala” pe anul 1884 a trecut şi ediţiunea a doua şi astfel s’a dat la lumină ediţiunea a treia. Ac sta cuprinde, afară de partea serioasă c lindaristic , t rgurile de ţerĭ, scala de timbru, şi o bogată lectură umoristică, ilustrată cu 26 de caricaturi. Preţul unui esemplar e 40 cr., dar mai puţine dec t 5 esemplare nu se espedez  pe post . Se află de v ndare la administraţiunea „Familiei” in Oradea-mare. Colectanţii primesc dup  10 esemplare un rabat.

Un pericol naţional. As  se numesce o broşur  de 30 pagini, ce dl dr. I. C. Drăgescu a scos la lumină in Ploesci. Autorul descrie ranele fizice, morale, intelectuale şi economice de care suferă poporul rom nesc, cu deosebire cel din România. Cu trăsuri viguroase şi colori viie ne arată starea deplorabilă, nenumeratele neajunsuri de care suferă ţera. Apoi ca medic indică şi mijlocele de vindecare. Autorul crede, că pricina „sf rşelii morale” de care suferă poporul este in primul lor amortirea s u mai bine đis m rtea credinţei religioase. Poporul ađi staţionar m ne descresce. Frumseţa fizică şi morală se perd. Generaţiia modernă se inchin  la două Đeit ti p g ne: Vinerei şi lui Bachus. Locul cărţilor de cetit il ocupă cele de joc. Mania francezismului scóte din sal ne limba rom nesc . Cauzele descrescerii poporaţiunii nu o afl  nici in perderea vig rei fizice a rasei, nici in alcoholism, ci in micul numer al căsătoriilor şi in enorma mortalitate. Din t te ţerile Europei numai Islanda are mai puţine căsători dec t noi. Concubinatul gras z , şi copiii născuţi din concubinatat pier ca vai de ei! Cere introducerea impositului pentru celibatari, diminuarea contribuţiei in proporţiune cu crescerea numerului copiilor in o familie. F nt na a nenumerate rele este traiul nehygienic, deci să se introducă ca studiu oblig toriu in t te şcolile rurale, normale, gimnasie, licee, şi oştire — higyena. Să se creeze un ministeriu al salubrităţii şi higyenei publice!

Talente teatrale rom ne in Viena. Vorbind despre succesul repurtat de artistele rom ne in str inetaate, „Curierul” din Iaşi ne spune, că talentele rom ne in Viena au inceput a se inmulţi. Astfel, pe l ng  d sora Bârsescu, pe l ng  distinsa pianistă d sora Mălinescu, mai e şi d sora Maria Kefaliadi, care a obţinut un frumos succes la esamenul de admitere in conservatorul din Viena. Nu trecem cu vederea nici pe d sora Cob lcescu, care urm z  cursurile conservatorului din Viena, şi care işi d  t te silinţele a-şi ajunge scopul, adecă a se perfecţiona. Din parte-ne le ur m tuturor succese strălucite pe arena artei — rom ne!

Diar nou: „Zimbrul”, la Iaşi, va îşi de 3 ori pe s pt m n , ocup ndu-se de politică.

C e e n o u ?

Sciri personale. Dna Elena Oteleaşan a infiinţat la Bucureşti o nouă instituţiune de binefacere, un asil pentru a primi pe b tr nii bolnavi; inaugurarea acestuia s’a făcut mercuri. — *Di Kolt*, artist vienes, care a decorat mai multe monumente, printre cari şi castelul Peleş, este ins rcinat cu esecutarea decoraţiunilor murale ale noiei biserici D mna Balaşa din Bucureşti. — *Di Vasiliu Mangra*, profesor la institutul pedagogico-teologic din Arad, la anul nou va inc t  s  redacteze f ia diecesan : „Biserica şi Şcol ”. — *Di Paul Rotariu*, redactorul „Luminatorului” şi redactorul foii n stre au fost aleşi membrii onorari de cătră Socie-

tatea „Petru Maior“ a tinereții române din Buda-
pesta.

Hymen. *Di Vincențiu Rusu*, fost academist în in-
stitutul dela Altenburg, la 25 nov. s'a cununat cu dșora
Valeria Nicolescu, fiica dlui Vasile Nicolescu învățător
în Lugos.

Reuniunea femeilor române din Sibiu. Socie-
tatea de diletanți a casinei comune din Sibiu a dat
mercuri la 5 l. c. o reprezentație teatrală în folosul
fondului Reuniunii femeilor române de acolo. Cu asta
ocasiune s'a jucat piesa „Der Leibartz“, comedie în 4
acte de L. Günther. Acăsta faptă laudabilă a casinei
comune credem că va indemnă societatea română din
Sibiu să dea și ea în limba română vr'o reprezenta-
ție teatrală în favorul acelei reuniuni. Unde se află
atâte talente escelente, se poate spera succesul cel mai
complet.

Intrunirile literare din Brașov s'au deschis în
joia trecută, după cum s'a anunțat și în foia noastră.
Conferențiarul, dl director Ștefan Iosif și dnii profesori
I. C. Panțu și L. Nastasi, au ținut discursuri instruc-
tive, despre subiectele anunțate de noi. A doua con-
ferință se țină în joia din săptămâna curentă, cu care
ocasiune dl profesor Andrei Bârsean vorbi despre poe-
sie în genere și în deosebi despre poezia epică, dl pro-
fesor Panteleimon Dima ceti o povestire umoristică și
dl profesor Ilasievici trată un capitol din istoria
naturală.

Românii din Macedonia au să sufere multe și-
canii din partea grecilor, cari nu tolerază ca românii
să stăruiescă pentru conservarea naționalității lor. Ast-
fel se scrie de curând din Bitolia, că preotul Dumitru
Constantinescu, supt-institutorul școlii române de băieți
din Piroli în Epir, a fost arestat la Grabena și trimis
în esil. Vina lui a fost, că învăță pe copiii de români
limba maternă.

**Pentru înființarea școlii române de fete în
Oradea-mare** dl George Lazaru, avocat în Vinga, a
făcut o colecție, în care au contribuit următorii dni, din
Arad: Aureliu Suciu avocat 5 fl., dr. Vuia medic 2
fl., Rațiu avocat 2 fl., I. Botto 2 fl., Vasiliu Mangra
profesor 2 fl., dr. Dem. Magdu 2 fl., Nic. Oncu avocat
2 fl., Nic. Marcu telegrafist 1 fl., Teodor Ceonțea pro-
fesor 2 lei, C. Gurban profesor 2 fl., Vasiliu Pop adv.
în Aradul nou 2 fl., Isaia din România 2 fl., dr. Selce-
lean avocat în Caransebeș 2 fl., Filaret Musta proto-
sincel în Caransebeș 5 fl., D. Borbola adv. în Lipova
2 fl., Ioan Poșar în Vinga 1 fl., dr. Ioan Darabant av-
ocat în Vinga 5 fl., Teodor Păcățian proprietar în Jă-
dani 2 fl. Suma 41 fl. și 2 lei, care s'a trimis la re-
dacțiunea noastră, care a și dat-o dlui Nicolau Zigre
avocat și cassariu al Societății pentru înființarea șco-
lei de fete române în Oradea-mare.

V. Boerescu a murit. Prin mărtea lui România
a perdut pe unul din cei mai de frunte bărbați de stat
ai sei și pe unul din cei mai buni patrioți. Densul a
incetat din viață în săptămâna trecută la Paris, mer-
gând la Cannes pentru căutarea sănătății sale. Senatul
și camera au luat doliu pe trei zile. Remășițele mor-
tuare ale repausatului se vor transportă în țară pe
comptul statului, unde se vor înmormântă cu toate
onorurile.

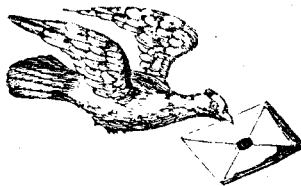
Congresul corpului didactic din România.
Societatea corpului didactic din Bucuresci a luat iniția-
tiva convocării unui congres al corpului didactic. Acă-
sta întrunire se va ține în Bucuresci a doua și după
Dumineca Florilor (dela 2/14 până la 4/16 aprilie 1884).

Pot și sânt rugați a participă la dânsa toți institutorii
rurali și urbani, profesorii învățământului special, pro-
fesional, privat, secundar și superior din țară, fie per-
sonal, fie prin delegațiune. Punctele cu care va avé a
se ocupă congresul sânt următoarele: cestiuni de orga-
nizare, didactice, pedagogice și igienice.

**Lista suprasolvirilor la concertul Reuniunii româ-
ne de lectură din Timișoara**, arangiat în 10 nov. st. n.
Principele Carageorgeviciu și dl adv. Ungurian câte 50
fl., dl adv. Cătrușca 20 fl., Il. ep. Ioan Popas și dl
Eug. de Mocioni câte 10 fl., Il. episc. Németh, Il. dl I.
Gallu câte 5 fl., Il. dl comite suprem Ormoș, familia
Jean, Micu, Lungu, Bența, Deutsch, Mantea, Pop, Lu-
ba, Bredicean, câte 2 fl., Vudy, Rieger câte 1 fl. 80 cr.,
Popoviciu, Maly câte 1 fl. 20 cr., Crainic, Visoina, Ar-
delean, Bistriana, Gaița, Luca câte 1 fl., Cerna, Rosa,
Fennyesy, Buta câte 80 cr., în suma 187 fl. 20 cr. —
Eră contribuitorii pentru costumul călușarilor sânt: pe
lista dlui Opriș: Trăila, Ungurian câte 3 fl., Ardelean,
Opriș, Lazar, Secășan, Rotariu câte 2 fl., Ilean Trif.,
Nic. Jean, Leota, Bența, Milu, Barbu, Manța, St. Poruț,
Andreoviciu, Cioban, Micu, Farchescu, Stancia, Bozgan,
Maniu Costa câte 1 fl., V. Poruț 50 cr., N. S. 20 cr.,
la olaltă 31 fl. 70 cr. Pe lista dlui P. Jurma: Ioano-
viciu, Ciacovan câte 1 fl., Prohab 80 cr., Abrudan 50
cr., Cerna, Petru, Krecsmay, Popescu, Jurma, Const.
Barboș, Petru Barboș câte 40 cr., Nașul 30 cr., la olaltă
6 fl. 40 cr. Pe lista dlui At. David: David, Teodorescu,
P. Ioanoviciu, G. Regep, Merza câte 1 fl., Maxim, Paun,
Zorlențan, Vasiloviciu, Olariu, Creșan, Biju, Miescu câte
50 cr., Miloș, George, Rujan, Popoviciu câte 40 cr.,
Diac 30 cr., Stoicu, Vas. Paun, Babi, Casap, Guichiciu,
Jorgovan câte 20 cr., la olaltă 12 fl. 10 cr. Pe lista
dlui Ignea: Vas, Ignea 2 fl. Suma totă a acestor patru
liste face 52 fl. 20 cr., = 187 fl. 20 cr., fac suma totală
a suprasolvirilor 239 fl. 40 cr. Tuturor binefăcătorilor
de mai sus se exprimă prin acăsta mulțămintă publică,
din partea Reuniunii române de lectură din Timișoara.

Necrológe. *Maria Frateș n. Bărbuc*, soția învăță-
torului Alecsa Frateș din Satu-lung, a murit la 9/21
nov. în etate de 20 ani. — *Ana vęd. lui N. G. Orghi-
dan*, născ. Hagi Sivu, a incetat din viață la Brașov în
etate de 65 ani.

Poșta Redacțiunii.

Dlul I. N. R. în Iasi. „Rân-
dunelele“ și „Deșertăciunea“ se
vor publică. Ne mirăm, că n'ați
primit numerile. Acum s'au trim-
is a doua oră.

„Măngaerea în lacrimi“. Se
admite.

Astăzi. Nu.

Călindarul săptămânei.

Ziua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sër- bătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Duminecă	27	9	Mart. Iacob Pers.	7 24	4 22
Luni	28	14	Cuv. Ștefan cel nou	7 25	4 22
Mărți	29	19	Mart. Paramon	7 26	4 22
Mercuri	30	24	Apost. Andreiu	7 27	4 22
Joi	1	29	Prof. Naum	7 28	4 21
Vineri	2	34	Prof. Avacum	7 29	4 21
Sămbetă	3	39	Prof. Sofia	7 30	4 21

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală.